

АНГЛІЙСЬКА РЕВОЛЮЦІЯ: ПРОТЕКТОРАТ КРОМВЕЛЯ ТА РЕСТАВРАЦІЯ СТЮАРТІВ

Всі ми знаємо таку країну, як Англія. В цій статті наведено маленьку частинку історії цієї держави, яка зацікавила мене своїми непередбачуваними подіями.

Англія XVII століття була монархічною державою, яка відігравала одну з найважливіших ролей у Європі. Правлячою на той час була династія Стюартів. В цей час Англії потрібен був дуже сильний військовий флот, задля безпеки кордонів держави. Країна стояла на порозі війни і їй був потрібен сильний та чесний лідер, який зумів би створити боєздатну армію та покращити життя простих людей. Та король не зміг стати такою людиною. Це і призвело до кривавого протистояння за владу в Англії.

Багато років у Англії назрівали суперечності в суспільстві. Та найбільшого розмаху вони набули за правління Карла I (1600-1649 рр.) – король Англії з 1625 р. династії Стюартів, син Якова I (Джеймса I Англійського, Джеймса (Якова) VI Шотландського). Карл I розпочав своє правління з розпуску парламенту та встановлення абсолютної монархії. Тобто, Карл Стюарт вирішував сам всі внутрішньо та зовнішньополітичні справи. Так продовжувалося цілих 11 років, у країні виникали невеликі повстання, які роялісти (віддані Карлу I війська та прихильники монархії) вдало придушували. Казна Англії була майже пуста. Король наказав ввести податок на будівництво кораблів. Але Карл не зупинився й після цього, йому потрібно були великі кошти на війну з Шотландією. Був введений ще й військовий податок. Король був вимушений скликати парламент. В майбутньому цей парламент стане головним органом революції, а очолить його Олівер Кромвель.

У 1641 парламент змусив короля усунути від влади найактивніших прихильників абсолютизму, ліквідував надзвичайні королівські й церковні суди, скасував податки, запроваджені без згоди парламенту королівським урядом, ухвалив постанову про обов'язкове скликання парламенту кожні три роки і позбавив короля права самовільно розпускати парламент. Карл I, підтриманий феодалним дворянством і англіканською церквою, у серпні 1642 став на шлях збройної боротьби проти парламенту. Таким чином розпочалася громадянська війна, яка тривала до 1646 р. Парламент відмовився фінансувати придушення заколоту в Ірландії і прийняв закон про неможливість розпуску парламенту без його згоди.

Король робив спроби повернути собі владу, але це виливалося лише в кровопролитні битви, такі як битва при Тернхем-грін, Ньюбері та Марстон-мурі. Завершальна битва відбулася 14 червня 1645 р. при Несбі. Вона увійшла в історію під назвою «розгром кавалерів». Вже сама назва красномовно свідчить про результат цього бою – завершився він нищівною поразкою провладних військ.

В результаті вся громадянська війна в Англії закінчилася поразкою королівських військ та втечею Карла I на свою Батьківщину – в Шотландію.

Карл I зібрав армію із шотландців та пообіцяв їм великі гроші за допомогу у боротьбі з прихильниками парламенту. Але декілька місяців король не сплачував їм нічого, тому Олівер Кромвель зумів підкупити частину армії Карла I, а віддані йому війська були розбиті республіканцями. Сам король був узятий в полон і очікував суду.

В романі Олександра Дюма «Три мушкетера. 20 років згодом» 4 французи намагалися допомогти втекти колишньому королю до Франції. В історії також є факт допомоги королю французами, але ніхто не зміг врятувати короля від гніву парламенту. Судді винесли вирок – смертна кара. Вперше і в останнє в історії Англії король був страчений. Треба зазначити, що до останнього подиху Карл I Стюарт вважав себе справжнім патріотом Англії та відстоював абсолютну монархію.

В ході цієї боротьби загинуло близько ста тисяч людей. Економіка Англії була у жахливому стані, ніхто навіть сподіватися не міг, що країна зможе швидко вийти з кризи.

Олівер Кромвель, який прийшов до влади, був протестантом. Роялісти називали його торговцем пива, навіть коли він уже очолив країну, через те, що він тримав невеликий паб. З початку революції Олівер проявив себе як чудовий полководець. Саме він перемиг війська Карла I і захопив його в полон. Також Кромвель віддав наказ підкупити суддів задля страти короля. Після війни Олівер отримав звання Генералісімуса. Його вважали некоронованим монархом Англії. Він тримав народ у «залізних рукавицях», не даючи змоги навіть критикувати свою владу, не те що організовувати повстання. Фактично саме Олівер Кромвель став правителем Англійської Республіки.

Влада Кромвеля була дуже могутньою, та й народу стало жити краще, бо він відмінив ряд податків, зумів відбудувати економіку та відновити дипломатичні зв'язки. З ним рахувалися усі держави Європи. Коли син Карла I прийшов до кардинала Франції Мазаріні по допомогу у відновленні влади, то отримав відповідь: «Ніхто з правителів Європи не допоможе тобі повернути престол, бо ніхто не знає, які плани у Кромвеля і всі бояться мати з ним справи, так як протектор Англії(саме таку посаду обіймав Олівер Кромвель у 1653–1658 рр.) є найталановитішим полководцем якого я бачив і про яких читав». Карл II побував у всіх впливових політиків Європи, але ніхто не згодився допомогти йому, навіть не хотіли бачити його на території своєї держави, щоб не посваритися з Кромвелем. У Англії лорду-протектору запропонували корону, але він відмовився. Кромвель обмежився лише правом призначити нового

протектора Англійської Республіки. Їм став його син Річард Кромвель. Генералісімус до кінця свого життя був дуже популярним у народі. Його вважали «народним» правителем, на відміну від Стюартів. Але все ж таки навіть у таких людей буває страх. Лорд-протектор Англії мав звичку майже кожні два дні змінювати дім на ніч, у нього було декілька підрозділів охорони, він боявся бути підступно вбитим. Його запам'ятали як невідступного лідера.

Помер Олівер Кромвель у 1658 році, залишивши своєму синові країну з відбудованою економікою та сильною міжнародною позицією. Однак по його смерті депутати вирішили позбутися протектора і призвали на престол Карла II.

Лорда-протектора Англії Річарда Кромвеля примусили піти у відставку, парламент розпустили. В країні з'явився новий лідер – генерал-майор Джон Ламберт, який за підтримки армії захопив владу і проголосив військову диктатуру. Відмовився визнати його як диктатора Англійської Республіки генерал Монк. Він зібрав у Шотландії армію та пішов війною на нього. Джон Ламберт виступив з Лондона на чолі своїх військ, але частина його армії дезертирувала. Диктатор повернувся до Лондона, який через деякий час зайняв Монк зі своїми військами. Він повернув у країну парламент, який у всьому тепер підтримував Монка.

Парламент погодився на повернення у Англію короля Карла II Стюарта, який пообіцяв амністію всім учасникам повстання. Єдине, що зробив Карл II Стюарт із помсти за страту – наказав розкопати могилу Кромвеля та четвертувати його. Саме так у Англії робили зі зрадниками.

Щодо Монка, то він отримав титул Герцога Альбемарля і став унікальною особистістю, яка могла зайняти престол великої та могутньої держави, маючи підтримку парламенту та народу, він повернув престол тому, кому він мав перейти по праву. Карл II Стюарт до кінця життя Монка радився з ним про державні справи. В Англії настав довгоочікуваний мир.

Отже, в Англії трапився державний переворот, до влади прийшла розумна та далекоглядна особа в особі Олівера Кромвеля. Йому вдалося створити одну з найсильніших армій у світі, змусити поважати себе та його країну, проводити вдалу політику(внутрішню та зовнішню), покращити життя населення та збільшити державну казну. Але після його смерті знову розпочалася кривава боротьба за владу. В результаті монарх повернувся в Англію та династія Стюартів була відновлена. Та все ж таки революція досягла своєї мети, а відновлений у правах король Карл II Стюарт продовжував робити з Англії найсильнішу державу як на суші, так і на морі.